

MIASTA MARZEŃ

Monako i Nicea

BIBLIOTEKA GAZETY WYBORCZEJ

Panorama Monako.

„Miasta Marzeń” to nowa 21-tomowa seria przewodników, poświęconych miastom znanym z historii i literatury. Opowiada ich dzieje, prezentuje zgromadzone w nich zabytki i dzieła sztuki, kreśli sylwetki wielkich i sławnych mieszkańców. I – przede wszystkim – wskazuje trasy, które ułatwiają dogłębne ich poznanie. Z tymi przewodnikami marzenia się spełniają.

Przewodniki z serii „Miasta Marzeń” mają powtarzalny układ, dzięki czemu posługiwanie się nimi jest proste i intuicyjne. W szczególny sposób zostały zaakcentowane w nich informacje bliskie polskiemu odbiorcy.

Część I, **Historia** – ukazuje dzieje miasta od najdawniejszych czasów aż po dzień dzisiejszy.

Część II, **Wademekum** – prezentuje osobliwości miasta, lokalne specjały, tradycje i jego niezwykłych mieszkańców.

Część III, **Zwiedzanie** – proponuje trasy, którymi najlepiej udać się na podbój miasta. Autorzy zatroszczyli się o to, by turystom nie umknął żaden szczegół wart poznania, a miejskie szlaki turystyczne wytyczyli tak, by podczas aktywnego zwiedzania mogli pozwolić sobie na chwilę wytchnienia od zgiełku miasta.

Rady dla podróżnych – w tej części znalazły się praktyczne rady, jak poruszać się po mieście, jakiej skosztować kuchni i gdzie najwygodniej się zatrzymać. Cennym uzupełnieniem są liczne wskazówki, które nawet w obcym kulturowo miejsku pozwolą poczuć się bezpiecznie.

Opisy najbardziej interesujących obiektów w części **Zwiedzanie** zostały opatrzone odszytaczami do kolorowych planów i map, a ikonka w górnym rogu strony informuje, gdzie szukać mapy.

Autorzy

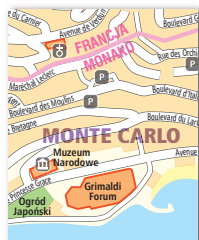
Agnieszka Smołucha-Sładkowska jest doktorantką historii sztuki na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studiowała również na uniwersytecie w Pawii we Włoszech. Jest autorką przewodników i pilotem wycieczek zagranicznych. Szczególnie interesuje się sztuką średniowieczną i renesansową oraz życiem codziennym i kulturą miast basenu Morza Śródziemnego. Jej wielką pasją są podróże, głównie do krajów południowej Europy.

Janusz Smołucha jest historykiem i wykładowcą Akademii Ignatianum w Krakowie, autorem książek z zakresu historii i kultury europejskiej w średniowieczu i epoce nowożytnej, a także wielu prac poświęconych dziejom podróżowania i pielgrzymkom w dawnych wiekach. Wielokrotnie przebywał na badaniach naukowych (głównie we Włoszech), m.in. w ramach stypendiów finansowanych przez Fundację Lanckorońskich z Brzezia, Fundację Jana Pawła II oraz Ministerstwo Spraw Zagranicznych Włoch. W czasie swoich podróży zwiedził niemal całą Europę, najwięcej czasu spędzając we Włoszech, Hiszpanii i Portugalii oraz we Francji. Jego zainteresowania naukowe i kulturoznawcze nie ominęły również krajów słowiańskich na Bałkanach oraz Grecji. Przez rok mieszkał w Los Angeles, co pozwoliło mu gruntownie poznać Zachodnie Wybrzeże USA.

Autorzy opracowali wspólnie cztery przewodniki turystyczne opublikowane w latach 2010–2011 w serii „Miejsca Święte”: Watykan, Asyż, Padwę i Loreto.

Zabudowania Nicei.

Monako i Nicea

► Plany

Lazurowe Wybrzeże
Nicea–Monako
przednia wyklejka

Monako
112–113

Stara Nicea
156

Nicea
174–175

Transport
w Monako
tylna wyklejka

► Wprowadzenie

Uroki Riwieri 14

► Historia

Kalendarium 18

Najdawniejsze czasy 22

Trudne czasy średniowiecza 28

Epoka nowożytna 38

Riwiera pod dominacją Hiszpanii i Sabaudii ... 42

Riwiera w strefie wpływów Francji 48

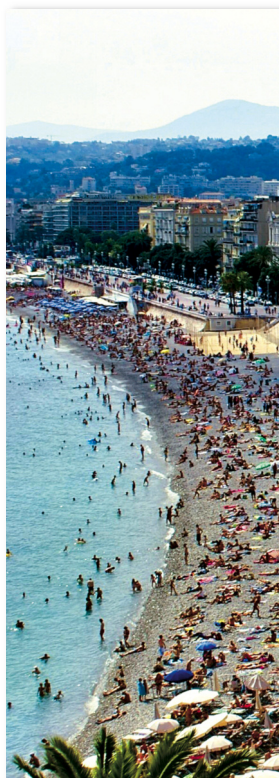
Riwiera letniskiem Europy 54

XX stulecie 60

► Wademekum

Wyścigi samochodowe
na Lazurowym Wybrzeżu 68

Gry hazardowe w Monte Carlo 74

Wybrzeże Nicei z Promenadą Anglików.

Festiwale i święta w Księstwie Monako . . .	80
Księżna Grace	84
Nicejski karnawał	92
Nie tylko sałatka nicejska, czyli o regionalnej kuchni	96

► **Zwiedzanie Monako**

Wprowadzenie	106
Monaco-Ville, czyli Stare Miasto księstwa	110
Monte Carlo	124
Wokół kasyna	134
La Condamine, Fontvieille, Moneghetti . .	140

► **Okiem znawcy**

Rodzina Grimaldich w średniowieczu . . .	33
Barbarossa	41
Monte Carlo na wielkim ekranie	126
Ścieżka Pamięci Księżnej Grace	148

► **Zwiedzanie Nicei**

Wprowadzenie	152
Stara Nicea	154
Wzgórze Zamkowe i port	166
Wzdłuż wybrzeża	176
Nowe Miasto	192
Szlakiem rzeki Paillon	200
Północne rejony miasta i Cimiez	208

► **Okiem znawcy**

La belle époque	180
Yves Klein – posiadacz błękitu	204

► **Rady dla podróżnych** 219

Uroki Riwiery

*Monako jest obecnie symbolem zamożności
oraz miejscem, w którym wielcy tego świata
uwielbiają się pokazywać.*

*Natomiast Nicea kusi bogactwem
kulturowym, pięknymi widokami, parkami
i ogromną liczbą atrakcyjnych muzeów.*

Zarówno Monako, jak i pobliska Nicea od dawna są symbolem ekskluzywnego wypoczynku. Turystów przyciąga tutaj lazuryowy kolor wody, którego morze nie traci nawet w zimie, egzotyczna roślinność, łagodny klimat, a także atmosfera nieprzemijającej elegancji.

W przeszłości księstwo Grimaldich za wszelką cenę starało się zachować suwerenność, podczas gdy Niceą żonglowały kolejne państwa. W 1860 r. znalazła się ona w granicach Francji, Monako zaś utrzymało niepodległość. Mimo różnych kolei losu, oba miasta ciągle łączy podobna tradycja i kultura, na których wyrosły. Obydwa bowiem jednako czerpią z dziedzictwa kulturowego sąsiednich Francji i Włoch.

Księstwo Grimaldich uważane jest za centrum światowego luksusu, blichtru i bogactwa, o czym świadczy choćby przepiękny port, do którego przez cały rok wpływają najdroższe i najpiękniejsze jachty świata. Wzdłuż jego brzegów, w cieniu palm ciągnie się szeroki deptak. Niedaleko stąd do kasyna, które jest uważane za jedno z najstarszych i najsłynniejszych w Europie, a wizyta w nim dla każdego turysty jest ogromnym przeżyciem, nawet wtedy, gdy nie odważy się usiąść przy stole z ruletką.

Nie mniejsze atrakcje czekają na wszystkich, którzy wejdą na Skałę Monako. Na jej skraju od strony morza wznosi się bowiem monumentalny budynek ośrodka badań oceanograficznych wraz z imponującym muzeum. W pobliskiej katedrze można natomiast przystanąć przy grobie książęcej Grace i księcia Rainiera III, a zaraz potem zobaczyć zmianę honorowej warty przed Pałacem Książęcym.

Takich niezwykłych miejsc jak w Monako jest również wiele w Nicei, pięknej od zabytków i bogatej w walory artystyczne, z których wielu nie sposób opisać słowami. Najlepiej kontemplować je na miejscu, zachwycając się jednocześnie urzekającymi krajobrazami, czując w powietrzu zapach morskiego powietrza.

Na poprzednich stronach: *Sky Mirror* odbijające fasadę kasyna i błękitne monakijskie niebo; imponująca Skała Monako; plac Masséna w Nicei.

Po prawej: wybrzeże Monako.

Na następnych stronach: kasyno w Monte Carlo w świątecznej szacie.

Najważniejsze daty

1800–600 p.n.e. Ślady działalności człowieka z epoki brązu w okolicach dzisiejszej Nicei.

VI/V w. p.n.e. Pierwsze źródłowe wzmianki o Monako.

IV w. p.n.e. Założenie kolonii Nikaia przez Greków z Massalii (obecnie Marsylia).

II w. p.n.e. Początek podboju Galii Zaalpejskiej przez Rzymian.

58–50 p.n.e. Podbój Galii przez Gajusza Juliusza Cezara.

14 p.n.e. Powstanie rzymskiego okręgu militarnego Alpy Nadmorskie.

IV w. Początki biskupstwa w Nicei.

V w. Pierwsze najazdy na Riwierę barbarzyńskich plemion germańskich.

VIII w. Erygowanie opactwa benedyktyńskiego Saint-Pons.

973 Hrabia Prowansji Wilhelm I odnosi zwycięstwo nad Saracenami pod Tourtour.

Ok. X w. Monako pozostaje pod władzą Genui.

XI w. Początek zmian komunalnych w Nicei wzorowanych na statutach włoskich miast portowych.

XII w. Monako przejściowo dostaje się pod władzę hrabiów Prowansji.

1230 Hrabia Prowansji Rajmund Berengar IV zdobywa zbrojnie Niceę.

1252 Ukończenie budowy na Skale Monako kościoła pod wezwaniem św. Mikołaja.

1297 Franciszek Grimaldi w przebraniu franciszkańskiego zakonika zdobywa zamek w Monako.

1331 Kontrolę nad zamkiem w Monako przejmuje Karol I Grimaldi.

28 IX 1388 r. Poddanie Nicei księciu Sabaudii Amadeuszowi VII.

1416 Hrabia Sabaudii Amadeusz VIII uzyskuje tytuł księżęcy od cesarza Zygmunta Luksemburskiego.

1427 Senioorem Monako zostaje Jan I Grimaldi.

1500 Jan II Grimaldi rozpoczyna przebudowę zamku w Monako w duchu renesansu.

1525 Monako oddane zostaje pod protektorat hiszpański.

1543 Nicea zostaje złupiona przez zjednoczone wojska francusko-tureckie.

1612 Honoriusz II Grimaldi zaczyna używać tytułu księcia Monako.

1631 Epidemia dżumy dziesiątkuje Niceę i pozostałe miasta Riwieri.

1641 Usunięcie garnizonu hiszpańskiego z Monako.

1700 Książę Monako Ludwik I pełni misję ambasadora Francji w Rzymie.

20 II 1731 Śmierć księcia Monako Antoniego I.

1780 Oddanie do użytku głównego deptaku Starego Miasta (Cours Saleya) w Nicei.

29 IX 1792 Wojska rewolucyjnej Francji zajmują Niceę.

1793 Księstwo Monako zostaje wcielone do Francji.

1814 Monako odzyskuje byt państwowy.

W tym samym roku restytuowane Hrabstwo Nicei przekazane zostaje Królestwu Piemontu i Sardynii.

16 II 1819 Początek panowania w Monako Honoriusza V.

1832 Powstanie w Nicei agencji planowania urbanistycznego „Consiglio d’Ornato”.

1844 Początek budowy w Nicei Promenady Anglików.

Pałac Księżęcy w Monako.

1859 W Nicei powstaje cerkiew pod wezwaniem św. św. Mikołaja i Aleksandry.

24 III 1860 Na podstawie traktatu podpisanego w Turynie Nicea zostaje oddana Francji.

17 VII 1860 Wiktor Emanuel II przekazuje Francji uprawnienia „protektora” Księstwa Monako.

1861 Traktat z Francją przywraca księstwu Monako suwerenność.

1865 Unia celna Księstwa Monako z Francją.

1866 Powstanie Monte Carlo.

1868 Otwarcie linii kolejowej Nicea – Monako – Ventimiglia.

1911 Koniec rządów absolutnych w Księstwie Monako. Nowa konstytucja wprowadza podział władzy między księciem a pochodzącą z wyborów Radą Narodową.

1918 Zgoda Księstwa Monako na stacjonowanie wojsk francuskich na jego terytorium i zatwierdzenie przez Francję wszystkich bilateralnych umów międzynarodowych.

1929 W Monako odbywa się pierwszy wyścig samochodowy Grand Prix.

1943–1944 Okupacja Nicei i Księstwa Monako przez armię niemiecką.

1947–1965 Urząd mera Nicei sprawuje Jean Médecin zwany „Królem Janem”.

9 V 1949 Na tronie w Monako zasiada książę Rainier III.

1956 Rainier III poślubia amerykańską gwiazdę filmową Grace Kelly.

1962 Wprowadzenie w księstwie Monako nowej, liberalnej konstytucji.

14 IX 1982 Śmierć księżnej Grace w wyniku obrażeń odniesionych w wypadku samochodowym.

26 II 2001 W Nicei podpisany zostaje traktat zmieniający Traktat o Unii Europejskiej.

2002 Zmiany w konstytucji Księstwa Monako gwarantują utrzymanie ciągłości sukcesji nawet w razie bezpotomnej śmierci następcy tronu, księcia Alberta.

30 V 2004 Wybuch bomby na stadionie piłkarskim im. Ludwika II w Monako. Przyczyna zamachu do dziś nie została wyjaśniona.

6 IV 2005 Śmierć Rainiera III. Objęcie tronu w Monako przez Alberta II.

2 VII 2011 Ślub księcia Monako Alberta II z Charlene Wittstock.

Rycina ukazująca mieszkańców Nicei i okolic, popierających ideę przyłączenia Nicei do Francji.

Najdawniejsze czasy

Dzieje i obyczajowość położonych niedaleko siebie Nicei i Księstwa Monako posiadają wiele wspólnych elementów. Należą do nich tradycje kultury śródziemnomorskiej, piękno przyrody oraz pogodna natura mieszkających tam ludzi.

Terytorium, na którym leżą Nicea i Monako często zmieniało władców. W ciągu wieków związane było z koloniami greckimi, Rzymem, Prowansją, Sabaudią, Piemontem, a w końcu z Francją. Związki te wywarły silny wpływ na dzieje polityczne, społeczne, kulturalne i gospodarcze.

Okres przedrzymski

Najstarsze dowody na obecność człowieka w okolicach Nicei potwierdzone zostały w odniesieniu do czasów prehistorycznych w dwóch miejscach – na stanowisku nazwanym Terra Amata datowanym na 400 tys. lat p.n.e. oraz w jaskini Lazaret z okresu 230–125 tys. lat p.n.e. Warto przy okazji nadmienić, że Terra Amata jest jednocześnie jednym z najważniejszych stanowisk archeologicznych w Europie. Odkryte w 1966 r. na zboczach Mont Boron w pobliżu Nicei zasłynęło m.in. z tego, że znaleziono tutaj jedno z najstarszych śladów użycia ognia na naszym kontynencie.

Jeśli zaś chodzi o znaleziska archeologiczne bliższe naszym czasom, to niezwykle cenne są pozostałości działalności człowieka z epoki brązu (1800–600 p.n.e.), odkryte na północ od Nicei na stanowisku w Paillon. Z tego samego okresu pochodzą również zabytki ze stanowisk odsłoniętych w samej Nicei pod dawną średniowieczną katedrą na szczycie Wzgórza Zamkowego.

Niewątpliwie jednym z najważniejszych wydarzeń w dziejach Lazurowego Wybrzeża było założenie Marsylii w VI w. p.n.e. przez greckich kolonistów z Fokai w Azji Mniejszej. Miasto początkowo znane jako Massalia, było pierwszym greckim polis w tej części świata. Koloniści Grecy szybko uzyskali hegemonię, nie tylko na morzu, ale i na lądzie, a ich miasto zaczęło odgrywać niezwykle ważną rolę polityczną, gospodarczą i kulturową w zachodnim regionie Morza

Śródziemnego. Grecy nawiązali bowiem liczne relacje polityczne i handlowe z rdzenną ludnością należącą do plemion liguryjskich i celtyckich, rywalizując w tym względzie z wpływami, jakie posiadali tutaj Fenicjanie oraz Etruskowie.

O zetknięciu się rdzennej ludności z okolic nadmorskich obecnego Lazurowego Wybrzeża z Grekami z Massalii świadczy duża ilość odkrytych w wielu miejscach, w tym w Nicei i okolicach Monako, pozostałości antycznej greckiej ceramiki. Wiele tego typu zabytków, datowanych na IV–III w. p.n.e., znaleziono w Antibes (gr. Antipolis) oraz w samej Nicei w pobliżu obecnego Wzgórza Zamkowego (Colline du Chateau). To drugie miejsce określane przez Greków mianem Nikaia nie było kolonią, lecz raczej ufortyfikowaną twierdzą strzegącą bezpiecznego i dogodnego dla żeglugi portu.

Nazwa Nikaia, która dała początek obecnej Nicei, najprawdopodobniej ma związek z grecką boginią Nike uznawaną za patronkę militarnych zwycięstw. Istnieje również przypuszczenie, że to Grecy z Massalii w IV w. p.n.e. założyli Nikaie (nazwa ta dosłownie oznacza „tych, którzy przyszedli ze zwycięstwa”), w miejscu zwycięstwa odniesionego nad Ligurami. Nie zostało to jednak potwierdzone w źródłach. Massalczyzy ze względów strategicznych zakładali wzdłuż całego wybrzeża twierdze, które strzec miały bezpieczeństwa ich statków. Poza wspomnianymi wyżej Antipolis i Nikaie do najważniejszych należała Olbia (obecne Hyères).

Początki Monako

Z przełomu VI i V w. p.n.e. pochodzą pierwsze wzmianki o Monako jako mieście liguryjskim (*Monoikos, polis ligustiké*, Hekatajos z Miletu). Jak chcą jednak historycy, określenie „polis” nie

Na poprzednich stronach: wybrzeże Monako nocą.

Po prawej: współczesny widok wybrzeża Nicei.

Rycina przedstawiająca galijskich wojowników.

Współczesny widok Antibes (Antipolis).

odnosiło się do miasta, lecz do bezpiecznego portu położonego niedaleko Skały Monako i pobliskich terenów zasiedlonych przez liguryjskie plemię zwane przez Greków Monoikos.

Pomiędzy Olbią a Nikaią i Monoikos, leżącymi po przeciwnych stronach podbitego przez Greków wybrzeża, kursowały statki handlowe wypełnione po brzegi przeróżnymi towarami: zbożem, oliwą, winem, materiałami tekstylnymi, bronią i narzędziami rolniczymi. Ich głównymi odbiorcami byli Galowie zamieszkujący tereny w głębi lądu określane przez Rzymian mianem Galii Zaalpejskiej.

W połowie II w. p.n.e. Ligurowie rozpoczęli ataki na Antipolis i Nikaię. Obydwa te miejsca nie były w stanie obronić się same i pozostawały pod protektorem Massalii. Jak się jednak miało okazać, to nie Ligurowie byli największym wrogiem greckich posiadłości na południowych wybrzeżach Galii, ale Rzymianie.

Rzymski podbój

W II w. p.n.e. zainteresowanie ziemiami południowo-wschodniej części Galii Zaalpejskiej zaczęli wykazywać Rzymianie. Do zwrócenia uwagi na ten region zachęciła ich sama Massalia.

Grecy zwrócili się bowiem już w 181 r. p.n.e. do Rzymu o pomoc w zwalczaniu liguryjskich piratów napadających na ich statki. Także w czasie późniejszej wojny z Ligurami w obronie Antipolis i Nikai Rzymianie wspomogli Greków swoim wojskiem.

Bogactwo tamtejszych miast oraz ich strategiczne znaczenie spowodowały, iż Rzymianie postanowili sami przejąć nad nimi kontrolę. Na przełomie 125 i 124 r. p.n.e. konsul Marcus Flavius Flaccus, pod pretekstem pomocy dla Massalii, przekroczył Alpy i pokonał koalicję celtycko-liguryjskich plemion. Rzymianie nie poprzestali na tych sukcesach, ale prowadzili wojnę dalej. Ich celem było rozciągnięcie protekcji nad całym wybrzeżem morskim od granic Italii aż do Pirenejów. Po wygranej wojnie z Kartaginą, w 2. połowie II w. p.n.e. Rzymianom udało się doprowadzić do przejścia Hiszpanii. Droga lądowa łącząca nowo zdobytą prowincję z Italią była więc niezbędnym warunkiem jej utrzymania.

Rzymianie osiągnęli swój cel, prowadząc w Ligurii krwawą wojnę w latach 125–121 p.n.e. W tamtym czasie pokonali i podporządkowali sobie wszystkie plemiona i ludy zamieszkujące tereny nadmorskie zarówno Ligurii, jak i połu-

dniowo-wschodniej Galii. Wkrótce potem powstała droga Via Domizia, biegnąca od przełęczy alpejskich w kierunku Pirenejów. Nowo zdobyte terytorium Rzymianie nazwali Gallia Transalpina, ale częściej określali ją mianem Provincia Nostra (co znaczy „Nasza Prowincja”), skąd wzięło się późniejsze określenie Prowansja.

Podboju całej Galii dokonał Gajusz Juliusz Cezar w latach 58–50 p.n.e. Pełnił on najpierw funkcję namiestnika Galii Przedalpejskiej, a później także Zaalpejskiej. Podobnie jak w przypadku poprzednich interwencji Rzymu w tym regionie, Cezar wykorzystał prośby samych Galów o udzielenie im pomocy w walce z wrogimi germańskimi plemionami. Po kilku latach prawie cała Galia pozostawała już pod kontrolą Rzymian.

Galowie byli zbyt dumni, aby bez walki zaakceptować zaistniały stan rzeczy i w 52 roku p.n.e. wybuchło wielkie antyrzymskie powstanie pod wodzą Wercyngetoryksa. Pomimo wielu sukcesów Galowie ponieśli klęskę, a ukoronowaniem triumfu Rzymian było zdobycie silnie ufortyfikowanej twierdzy powstańców – Alezji (obecnie Alise-Sainte-Reine). Głód zmusił jej obrońców do kapitulacji, a sam Wercyngetoryks, wraz z najbliższym otoczeniem dostał się w ręce Rzymian.

Wojna w Galii była jedną z najbardziej krwawych, jaką kiedykolwiek prowadził Rzym. Z ok. 3 mln mieszkańców zajętego obszaru milion poniosło śmierć z rąk najeźdźców, a drugie tyle dostało się do niewoli. Ci, którzy przeżyli, musieli uznać obce panowanie, przyjmując język i kulturę najeźdźców. Z czasem jednak wprowadzony przemocą Pax Romana (pokój rzymski) przyniósł stabilizację i wysoki poziom życia. Ponadto włączenie podbitych ziem w obręb potężnego imperium oznaczało dla miejscowej ludności możliwość awansu społecznego i politycznego, a także prowadzenia dalekosiężnego handlu. Najliczniejsze ślady romanizacji Galii zachowały się do dzisiaj właśnie na południu Francji. Są nimi relikty rzymskich budowli, takich jak: teatry i amfiteatry, akwedukty, mosty, świątynie czy pozostałości zabudowań miejskich.

W 14 r. p.n.e., za panowania cesarza Augusta, powołano do istnienia rzymski okręg militarny Alpes Maritimes (Alpy Nadmorskie). To właśnie wtedy Rzymianie, zauważając w okolicach dzi-

Tropaea Augusta – obecne La Turbie.

niejszego Monako kult Heraklesa, nazwali tamtejszy port mianem „Portus Herculis Monoeci”. Z kolei w 7 r. p.n.e., w odległości zaledwie kilku kilometrów od wybrzeża, wzniesli kolosalnych rozmiarów posąg cesarza Augusta zwany Tropaea Augusta. Miał on symbolizować triumf Rzymu nad licznymi ludami zamieszkującymi tamte tereny. Pomnik stał na wysokiej górze, u stóp której leży obecnie miasto La Turbie, nazwane tak od przekształconego wyrażenia Tropaea Augusta.

W połowie I w., za panowania cesarza Klaudiusza, okręg Alpy Nadmorskie przekształcono w rzymską prowincję ze stolicą w Cemenelum (obecnie Cimiez, dzielnica Nicei). Miasto to leżało przy drodze rzymskiej Via Julia Augusta, której budowę rozpoczęto w 13 r. p.n.e. Początkowo biegła ona z Placentii (obecnie Piacenza we Włoszech) do Turbii (obecnie La Turbie, 2 km na północ od granic Księstwa Monako), gdzie na rozkaz cesarza Augusta wybudowano wspinały monument mający upamiętnić zwycięstwa Rzymu odniesione nad Ligurami. Wkrótce drogę przedłużono w kierunku zachodnim, aż do Arles. Tam Via Julia Augusta połączyła się z Via Domizia biegnącą dalej aż do granic Hiszpanii.

Fragment rzymskiej drogi.

Chociaż za cesarza Dioklecjana (284–305) centrum prowincji zostało przeniesione do miasta Ebrodunum (obecnie Embrun), to Cemenum należy uznać za jedno z najważniejszych miast tej prowincji. Tymczasem pobliska Nikia pozostawała ciągle pod kontrolą Marsylii i aż

do końca epoki starożytnej nie uzyskała statusu samodzielnego miasta.

Panowanie rzymskie w Galii zaczęło się chylić ku upadkowi w 2. połowie IV w., gdy rozległe imperium nie było już w stanie dłużej bronić swoich granic przed coraz gwałtowniejszymi na-

Drogi rzymskie

Rzymianie rozpoczęli budowę swoich pierwszych dróg w IV w. p.n.e. Miały one ułatwić połączenie z miastami sąsiadującymi ze stolicą. Z początku ich nawierzchnię stanowiła zaledwie ubita ziemia, a drogi dostosowywały się do ukształtowania terenu. Dopiero rozpoczęcie w 312 r. budowy Via Appia pomiędzy Rzymem a Kapuą zapoczątkowało stosowanie wysokich norm i nowych standardów. Przede wszystkim drogi budowano tak, aby biegiły po jak najkrótszym odcinku, dlatego też były zazwyczaj wytyczane w linii prostej. Jeśli natrafiono na naturalne przeszkody, pokonywano je, budując wiadukty, mosty, a nawet wykuwając tunele.

Drogi służące jako szlaki handlowe i do przemarszu legionów były szerokie zazwyczaj na ok. 5 m, choć w wysokich górach mogły być dużo węższe.

Z zasady planowano je w taki sposób, aby mogły się na nich wyminąć dwa wozy jadące z przeciwnych stron. Ich konstrukcja składała się z kilku warstw kamieni ułożonych w głębokim wykopie i połączonych zaprawą. Na samym dnie leżały grube głazy, bliżej powierzchni wysypywano coraz drobniejszy żwir, a na końcu piach. Wzdłuż drogi tworzone rowy odwadniające, które zapobiegały wypuklaniu nawierzchni. Obok stały też kamienie milowe, pełniące funkcje znaków drogowych informujących o odległościach do kolejnych miejscowości na szlaku. Na skrzyżowaniach dróg – choć nie tylko – ustawiano kapliczki poświęcone bóstwom opiekuńczym. Podróżujący mogli też zatrzymać się w licznych hospicjach, zajazdach oraz punktach pocztowych, gdzie spożywali posiłek i nocowali.

jazdami barbarzyńców. W wielu prowincjach uwidoczniły się także tendencje separatystyczne mające na celu zerwanie uciążliwej zależności od Rzymu. Pod koniec tego stulecia głęboki kryzys objął wszystkie dziedziny życia, a słabość władzy centralnej wpłynęła na powolne odrodzenie się kultury galijskiej.

Epoka chrześcijańska

Pod koniec epoki starożytnej rozwój Nikai ograniczało rzymskie miasto Cemenelum (Cimiez). O znaczeniu tego ośrodka świadczy fakt, że już w IV w. erygowano w nim biskupstwo. Źródła potwierdzają też istnienie silnej gminy chrześcijańskiej w Nikai oraz to, iż w pobliskim Monako rozwijał się kult św. Dewoty (Sainte Dévote).

Upadek imperium rzymskiego w 2. połowie V w. oznaczał nie tylko katastrofę polityczną, ale przede wszystkim cywilizacyjną dla wszystkich zamieszkujących je społeczności. Bogate ziemie południowej Galii zostały zniszczone ogniem i mieczem przez przechodzące wzdłuż i wszerz barbarzyńskie armie. Nadmorskie tereny najechali w 480 r. najpierw Wizygoci, a następnie Ostrogoci i Burgundowie. Ofiarą tych najazdów padło bogate miasto Cimiez, które zaczęło się systematycznie wyludniać. Pod koniec VI w. dominację w regionie zdobyli na pewien czas Longobardowie, aby potem ustąpić miejsca Frankom, którzy nieco wcześniej zawładnęli północną i środkową Galią.

Na przełomie VII i VIII w. Galia rządzona była przez frankijskich władców z dynastii Merowingów, a później Karolingów. Protoplastą tego rodu był Karol Młot (689–741), który po zwycięstwie nad Arabami w 732 r. pod Poitiers stworzył podwaliny potężnego państwa. On też podbił Prowansję i wziął pod opiekę upadające miasto Cimiez, które dzięki temu zyskało szansę na przetrwanie.

Jego syn, król Franków Pepin Krótki (751–768) skutecznie interweniował w stosunki wewnętrzne w Italii, dbając o interesy Stolicy Apostolskiej. Między innymi zmusił do uległości Longobardów, którzy po przegranej wojnie odstąpili Frankom miasta liguryjskie. Natomiast jego następca Karol Wielki (768–814) na długi czas wzmocnił frankijską władzę w pasie nadmorskim od Marsylii po Genuę.

Karol Wielki.

Za jego panowania monarchia Franków przeżywała wielki rozkwit gospodarczy i kulturalny. Skorzystała także na tym i Nicea leżąca przy dogodnym porcie morskim. Długo jednak borykała się, podobnie jak sąsiadujące z nią miejscowości, z zagrożeniami od strony morza. W tym bowiem okresie Lazurowe Wybrzeże zaczęły nękać uciążliwe najazdy arabskich i berberyjskich piratów, z którym to problemem miejscowa ludność miała się zmagać aż do końca X w. Oprócz ataków Saracenów, jak nazywano w owym czasie muzułmanów, równie niszczące okazały się napady wikingów.

Z obawy przed morskimi rabusiami większość nowych fundacji miejskich powstawała w bezpiecznej odległości od morza. Przykładem tego jest erygowane pod koniec VIII w. benedyktyńskie opactwo Saint-Pons. Klasztor, który według tradycji powstał z inicjatywy samego Karola Wielkiego, stanął w pobliżu dawnego amfiteatru w Cimiez – domniemanego miejsca śmierci męczeńskiej w 257 r. św. Ponsa. Opactwo to przez wiele dziesięcioleci odgrywało pierwszorzędą rolę jako główny ośrodek religijny i kulturowy w tamtym regionie Morza Śródziemnego.

Indeks

A

Acropolis 207
Aix-en-Provence 48
Albert I Grimaldi 121
Alfons II 31
Alfons VII 31
Amadeusz VI 35
Amadeusz VII 35
Amadeusz VIII 36
Antibes (Antipolis) 22, 24
Antoni I Grimaldi 46
Arles 32
Augustyn Grimaldi 40
Awinion 32

B

Basilique Notre-Dame 195
Bellanda, Wieża 166
Bergman Ingrid 84
Boulevard de Cimiez 210
Brignoles 28
Burgundowie 27

C

Café de Paris 134
Cannes 86
Casino de Monte Carlo 127
Casino Ruhl 179
Cathédral Saint-Nicolas 119
Cathédrale Sainte-Réparate 161
Cemenelum (Cimiez) 25, 27
Chapelle de la Miséricorde 158
Chapelle de la Paix 123
Chapelle de la Visitation 122
Chapelle Sainte-Croix 163
Chapelle Ste. Rita 160
Châteauneuf-de-Contes 28
Cotten Joseph 84
Cours Saleya 158

D

Dioklecjan, cesarz 26
Douce II 30
Dürer Albrecht 44

E

Ebrodunum (Embrun) 26
Église Anglicane 197
Église Franciscain 213
Église Saint-Charles 139
Église Sainte Dévote 142
Église Sainte-Jeanne-d'Arc 216
Église Saint-François-de-Paule 154
Église Saint-Jacques-le-Majeur 161
Église Saint-Nicolas-et-Sainte-Alexandra 196
Église Saint-Pierre d'Arène 192
Emanuel Filibert 38
Etruskowie 22

F

Fenicjanie 22
Florestan I Grimaldi 50
Fontaine des Tritons
(Fontanna Trytonów) 176
Fort Antoine 122
Fort Hercule 48
Fort Mont Alban 172
Forum Grimaldi 137
Franciszek Grimaldi 32
Freinet (Fraxinetum) 28
Fryderyk II Hohenstauf 32
Fulco del Castello 31

G

Gajusz Juliusz Cezar 25
Gallia Transalpina 25
Galowie 24
Gaspar Grimaldi 40
Gordolon 28
Grant Cary 84
Grasse 28
Grotte de l'Observatoire 146

H

Hekatajos z Miletu 22
Henryk VI 31
Herkules I 44

Hitchcock Alfred 84
Honoriusz II 44
Honoriusz III 48
Honoriusz IV 48, 50
Honoriusz V 50
Hôtel de Paris 134
Hôtel du Parc Impérial 195
Hôtel Excelsior Régina 211
Hôtel Hermitage 134

I

Innocenty IV 32
Innocenty XII 45

J

Jan I Grimaldi 36
Jan II Grimaldi 40
Jardin Albert I 176
Jardin Alsace-Lorraine 192
Jardin Animalier 143
Jardin des Boulingrins 124
Jardin Exotique 145
Jardin Japonais 136
Jardins Saint-Martin 120
Joanna I Neapolitańska 35

K

Karol Albert I 51
Karol Andegawęński 31, 32
Karol Emanuel I 42
Karol Emanuel II 42
Karol Feliks 51
Karol I Andegawęński 31
Karol II Habsburg 46
Karol III z Durazzo 35
Karol Młot 27
Karol Wielki, król Franków 27
Kelly, Grace Patricia 84, 86
Khayr al-Din (Hayreddin)
zw. Barbarossa 38
Khayr al-Din Barbarossa 41
Klein, Yves 204

L

Lambert Grimaldi 38
Lascaris, palac 162
Lazaret, jaskinia 22, 172
Ligurowie 22, 24
Lucjan Grimaldi 40
Ludwik I Grimaldi 45
Ludwik II 60
Ludwik IX Święty 31
Ludwik XII 40
Ludwik XIV 42

M

Maison d'Adam et Eve 160
Marcus Flavius Flaccus 24
Massalia 22, 24
Masséna André 182
Masséna, plac 200
Matisse, Henri 213
Médecin, Jean 63
Menton 54
Mikolaj I, car 56
Monaco Football Club 60
Monaco Grand Prix 60
Monoikos 24
Mont Boron 22, 172
Monte Carlo Country Club 138
Monument aux Morts
(Pomnik Wojenny) 169
Musée Archéologique 211
Musée d'Art Moderne et d'Art
Contemporain 203
Musée d'Histoire Naturelle 207
Musée de Cire 116
Musée de Vieux Monaco 117
Musée des Arts Asiatiques
(Muzeum Sztuki Azjatyckiej)
188
Musée des Beaux-Arts Jules
Chéret 185
Musée des Souvenirs
Napoléoniens et Collection
des Archives Historiques du
Palais 115
Musée des Timbres et des
Monnaies 143
Musée du Vieux Logis Prieuré 217
Musée International d'Art Naïf
Anatole Jakovsky 187
Musée Matisse 213
Musée National des Poupées et des

Automates 138
Musée National Message Biblique
Marc Chagall 208
Musée Naval 144

N

Negresco, Hotel 184
Notre-Dame du Moustier 28

O

Olbia (Hyères) 22
Onassisa Aristotelisa 87
Opera de Monte Carlo 136
Opéra de Nice 157
Ostrogoci 27

P

Paillon, rzeka 200
Palais de Justice 157
Palais du Gouvernement 123
Palais du Prince 113
Pepin Krótki, król Franków 27
Phoenix, Park 189
Piemont 22
Place Charles Félix 160
Place d'Armes 110
Place de la Visitation 122
Place du Casino 124
Place du Palais 110
Place du Palais de Justice 157
Place Garibaldi 165
Place Saint-François 163
Place Saint-Nicolas 117
Plage du Larvotto 137
Port Hercule 140
Promenade des Anglais
(Promenada Anglików) 178
Promenade des Arts 203
Promenade des Champions 138
Prowansja 22

R

Rafael Santi 44
Rainier I Grimaldi 32, 33, 34
Rainier III 86, 87
Rajmund Berengar II 30
Rajmund Berengar III 31
Rajmund Berengar IV 31
Rampe Major 110
Roquebrune 54
Rosaie Princesse Grace 145

Rue Pairolière 163
Rue Saint-Augustin 163
Rzym 22

S

Sabaudia 22
Sainte-Dévôte 28
Sainte-Réparatez 28
Saint-Hermentaire de Draguignan
28
Saint-Nicolas 28
Saint-Pons, opactwo 27, 28, 215
Saint-Simeon d'Ongnan à Peille 28
Salle Blanche 133
Salle des Amériques 133
Salle Europe 132
Salle Garnier 136
Salons privés 133
Sulejman Wspaniały, sułtan 38

T

Tarascon 28
Terra Amata 22
Terrasses de Fontvieille 143
Théâtre de Verduze 176
Théâtre National de Nice 203
Tourtour 28
Tropaea Augusta 25
Turbie, La 25
Tycjan 44

V

Veneta, Łuk 176
Via Domizia 25
Via Julia Augusta 25
Vieux Port (Sary Port) 170
Villa Arson 217
Villa Masséna 182
Villa Paloma 146
Villefranche 54

W

Wiktor Amadeusz I 42
Wiktor Amadeusz II 42, 46
Wiktor Emanuel I 48
Wiktor Emanuel II 51, 54
Wilhelm I 28
Wizygoci 27

Niedostępne w wersji demonstracyjnej.

Zapraszamy do zakupu

pełnej wersji książki

w serwisie

